ISSN: 2181-1741 (print)
ISNN: 2181-1725 (online)
2024 / № 6

FILOLOGIK TADQIQOTLAR:
TIL
ADABIYOT
TA'LIM

Philological research:
LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

Филологические исследования:
ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

pholologicalresearch.uz

TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2024/ № 6

Termiz – 2024

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020 yil 19 oktyabrda 1122 raqami bilan ro'yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko'chirma va ma'lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko'chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 19.07.2024
Qog'oz bichimi: 70x85
Bosma tabog'i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog'ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko'chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko'chasi, 43.
Telefon: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV, iqtisod fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY'ATI:

Bekpo'lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o'rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas'ul muharrir)
O'ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Normat Yo'ldoshev, f.f.n., dotsent (O'zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O'zbekiston)
Asqar Eshmo'minov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.f.d., dotsent, (PhD) (O'zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Shoira Amonturdiyeva, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Nargis Kurbanazarova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Zaynura Qodirova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To'raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 19.07.2024
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
https://journaltersu.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ, доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)

Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)

Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (PhD), доцент (Узбекистан)

Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)

Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)

Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)

Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Нормат Юлдашев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)

Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Бобоназар Муртазаев, ф.ф.н., доцент (Узбекистан)

Аскар Эшмуминов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)

Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)

Зафар Умуркулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Ахад Шукуров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Абдумурод Арслонов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Сирожиддин Турдимуродов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Шоира Амонтурдиева, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Наргис Курбаназарова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Муяссар Холова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Зайнура Кадирова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 19.07.2024
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
https://journaltersu.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV, doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, PhD (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, PhD (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, PhD (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, PhD (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, PhD (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, PhD (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, PhD (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, PhD (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, PhD (Uzbekistan)
Shoira Amonturdieva, PhD (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, PhD (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, PhD (Uzbekistan)
Zaynura Kadirova, PhD (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

МАХМАРАИМОВА ШОХИСТА ТУХТАШЕВНА
«Илтимос» гибрид нутқий акти ва предикативлик 7

ALIMBEKOVA VAZIRA XALIMJON QIZI
Janubi-sharqiy Andijon shevalarida ayrim
Qarindosh-urug‘ atamalarining qo‘llanishi 15

RAJABOVA SADOQAT RASUL QIZI
Etnik arablar shevasida kelishik kategoriyalari
(Samarqand viloyati Ishtixon tumani misolida) 20

TO‘RALIYEV BAXODIR ERALI O‘G‘LI
Savdogar nutqi leksikasi haqida 24

ШАМСУДИНОВА ИХБОЛ
База данных вспомогательных слов
национального корпуса узбекского языка.....28

RAJABOV FERUZ UMARQULOVICH
Omonimik birliklarning lingvopoetik xususiyatlari 31

UMAROVA SHAXLO BAXRIDIN QIZI
KASHTACHILIK TERMINLARINIG GIPONOMIK MUNOSABATLARI 36

М У Н Д А Р И Ж А

ADABIYOTSHUNOSLIK

MADIRIMOV BAHROM ABDULLAEVICH
Matnga munosabat shakllanishida
ijtimoiy-falsafiy asosning o‘rni
(Abdulla qodiriyning «mehrobdan chayon» romani misolida).....42

TUGALOV TOSHPO‘LAT YULDASHEVICH
Nuriddin Shukurov – mumtoz adabiyot bilimdoni 47

SAYDULLAYEVA AZIZA UBAYDULLAYEVNA
Turkiyada xalq ertaklarining to‘planishi va o‘rganilishi 51

ABDURAHMONOV MAHMARIZO
Abdusaid Ko‘chimov nasriy asarlariga bir nazar 55

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2024; 6
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

ABDUSAID KO'CHIMOV NASRIY ASARLARIGA BIR NAZAR

Abdurahmonov Mahmarizo,
O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi
Samarqand viloyat bo'limi mutaxassisi

Odatda nasriy asarlarda qofiyaga amal qilinmasdan uning mazmundorligi, hissiy ta'sir, ifodaviyliliga e'tibor beriladi. Fan darg'alarining ta'kidlashlaricha, hikoyaning eng asosiy belgisi uning mazmun-mohiyati sanaladi. Hikoyada qahramonning hayotiga oid bitta voqea yoki hodisa haqida so'z yuritiladi va ana shu voqeaning mohiyati ochib beriladi.

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi o'zbek tili, adabiyoti va folklori instituti, Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti, Qo'qon davlat pedagogika instituti, Qarshi davlat universiteti, O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi hamkorligida tayyorlangan "Hozirgi adabiy jarayon masalalari" jurnalida: "Yozuvchilik san'atini hayot va o'lim sirlarini ochadigan kalitga qiyoslash mumkin. Badiiy ijodda eng muhim ish voqeanavislik emas, balki haqiqatni kashf aylashga imkon beradigan ana shunday bir "ochqich"ni o'quvchiga etkazishdir. Bu esa did va saviyasi baland kitobxonni sal kam ijodkor darajasiga ko'taradi. Badiiy asar o'qishdan tug'ilgan taassurotlaridan u ham o'zining bir kitobini yaratadi. Ma'lumki, ayni bir davr va zamonda, ayni bir jamiyat va ijtimoiy muhitda yashagan, bir turli voqea-hodisalarni boshdan o'tkazib, turdosh savollarga javob axtargan yoki javobdan chekingan odamlar ahvol-ruhiyati o'xshash bo'ladi. Ulardagi axloqiy-ma'naviy fazilatlar ham, nuqson, ayb va gunohlar ham. Mana shu sababdan ham yozuvchi ko'p narsa yozishi, o'quvchining o'zi ko'rgan, bilgan voqea-hodisalarini qaytadan unga ifodalab berishi shartmas. Kitobxonning aql-farosati, fikrlash layoqatiga ishonish kerak. Nimani yoqlab, nimani inkor aylash, nimadan zavqlanib, nimalarga befarq qolishi – bu, o'quvchining shaxsiy, demakki, daxlsiz huquqi. Faqat fahmi past, kaltabin adibgina yozgan har bir asarim ko'pchilikni qiziqtira oladi deb o'ylaydi. Holbuki, bunday bo'lmaydi. So'z va tasvirning kuch-quvvati, avval-oxir ruhga ta'siri, ruhoniy ehtiyojga nechog'lik muvofiqligi bilan belgilanadi. Inson o'zining Xoliqi, ya'ni yaratuvchisi emas. SHuning uchun o'zi haqida u ko'p narsa bilmaydi. Bilganlari esa uni hamma payt ham xato va adashishlardan qutqazolmaydi… Ammo istak, intilish va qo'msash ma'nosida inson ruhi chegarasiz. U yashayotgan olam chegaralangan. So'ngsizlik ehtirosiga to'lg'in ruh, voqelikning qat'iy va qattiq to'siqlaridan iztirob chekadi. Hamisha so'ngsizlik sog'inchi bilan yashaydi. Buni teran tushungan ijodkor moddiyot va ilohiyot sirlarini yoritishda ham, inson tabiati va xarakteri tasvirida ham deyarli adashmaydi. Har qanday odamda ikki reallik mavjud. Biri – tashqi, ikkinchisi, ichki, ya'ni zohir va botin. Asosiy murakkablik va ziddiyat botindadir. Aks holda aql, nafs, ruh, ko'ngil xususida bunchalik keng, bu qadar ko'p bahs yuritilmasdi. Chunki botiniy hayot vujudning "qalin parda"si bilan to'silgan. Nafsning ahvoli qanday? Ruhning holi qanaqa, qalb nimaga ilhaq – aksariyat kishi ana shuni bilmaydi. Chunki bularni bilish juda qiyin. Ayniqsa, nafsni tanish va tizginlash muammolarning muammosi erur. Nafsni qoralab, nafs izmidan chetlashmaslikning bir sababi ham shu"[1] deya ta'kidlanadi.

Rus va Yevropa adabiyotida hikoya bilan bir qatorda *novella* atamasi ham ko'p qo'llaniladi.

Masalan, ...o'rta asrlar adabiy-estetik tafakkuri mevalariga ham garchi ular diniy, falsafiy, badiiy va ilmiy asarlar tarkibida uchrasa-da, inson kamolotaga doxil ma'naviy meros deb qaraldi. Shu jihatdan o'rta asrlarda Yevropada yaratilgan nazariy asarlar ham "jaholat va inkvizatsiya iskanjasida" emas, balki adabiy-estetik tafakkur taraqqiyotiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan ma'naviy omil sifatida qaralib, ularning adabiy-nazariy tamoyillarini belgilashga urinildi. Tabiiyki, bu ilmiy yangilanish yo'lida jahon estetik tafakkuri tarixiga oid fundamental qarashlar, nazariy tamoyillar va adabiy konsepsiyalar asos qilib olindi. Sir emaski, bu jihatdan rus tiliga tarjima qilingan, o'rta asrlar va o'yg'onish davriga oid ilmiy-tadqiqot ishlari va ayrim manbalarga murojaatda ingliz va olmon hamda arab, fors va turk tillarida yaratilgan ilmiy manbalarga ham e'tibor qaratildi. Shu jihatdan rus tilidagi tadqiqot ishlari sharq xalqlari estetik tafakkuri

[1] Hozirgi adabiy jarayon masalalari. Aktualnыe problemы literaturnogo protsessa, Current issues of the literary process" to'plami materiallari, – Toshkent: Fan, 2022. – B. 3.

namunalarining ingliz, arab, fors va boshqa tillarda yozilgan talqinlari asosida to‘ldirildi, – deyiladi.

Novella so‘zi italyan tilida “yangilik” ma’nosini anglatib, bir qahramon bilan bog‘liq bitta voqeani bayon qiluvchi hikoya hajmiga teng keladigan asar. Novella ham bir qahramon bilan bog‘liq bitta voqeani bayon qilish bilan cheklanadi. Ana shu xususiyatlari borligi uchun ham novella bilan hikoyani bir-biriga mutanosib, deb bilish mumkin.

Hikoyalar hajman ixcham bo‘lganligi sababli vaqtli matbuotda ko‘proq e’lon qilinadi. Chunki, ularni gazeta yoki jurnallarning bir sonida uni o‘quvchilar hukmiga havola qilish mumkin.

Bu haqda taniqli adib Shukur Xolmirzaev “Sharq yulduzi” jurnalining, 1971-yil 1-sonida chop etilgan “Hikoya haqida” nomli maqolasida shunday yozadi: “… Chexovdan keyin J.London haqida gapirish bir oz ezmalik bo‘larmi deyman”[1].

Chunki, o‘zingizga ham ma’lumdir, Jek Londonning deyarli barcha hikoyalarida, umuman aytish mumkin, ijodida ikkita tip bor: botir va qo‘rqoq, to‘g‘rirog‘i, kuchli va kuchsiz. ...Ammo Jek Londonning Chexovdan farq etib, kezi kelganda, o‘zi tasvirlagan, kuchli, olijanob qahramonlarni sevishini baralla aytishi, hatto uni o‘ta bo‘rttirishi ham menga ma’qul tushdi. Demak, chin... hikoyada yozuvchi, kezi kelganda, qahramonlarga munosabatini bekitmasa ham bo‘laveradi... Tagorni o‘qiganimdan keyin, hikoyada chuqur bir ma’no bo‘lishi kerak, degan xulosaga keldim. Bu xulosa sizdan ham uzoq emas, bilasiz, tanqidchilar “Tagorning har bir hikoyasida bir roman mazmuni bor”, deb vaqtida yozishgan edi...[2], deyiladi maqolada.

Qissada esa bitta syujetga bog‘langan bir necha voqea yoki hodisa haqida hikoya qilinadi. Nasrchilikning yana bir ko‘rinishi – bu roman bo‘lib, romanda bayon etiladigan voqealar, qahramonlar juda ko‘p bo‘lishi mumkin. Bu voqealar va qahramonlarning taqdirlari bir-biri bilan bevosita yoki bilvosita bog‘langan bo‘ladi.

Lekin, amalda asar voqealari faqatgina hajmi jihatidan shunday ko‘rinadi. Ularning mazmuni, mohiyati esa bir-biridan farqi butunlay boshqacha.

Masalan, shunday hikoyalar uchraydiki, ular qissadan yirikroq hajmli, ya’ni sahifalari ayrim qissalarning sahifalaridan ko‘proq bo‘ladi. Hikoya, qissa va romanlardan iborat bo‘lgan nasr janrida o‘zbek xalqining taniqli yozuvchilar mukammal badiiy asarlar yozib, adabiyotimiz yuksalishiga munosib hissa qo‘shib kelmoqdalar.

Ushbu o‘rinda taniqli adib Abdusaid Ko‘chimovning nasriy asarlari aynan mazkur fikrlarning isboti bo‘la oladi. Abdusaid Ko‘chimov asarlarining e’tiborga molik jihatlari shundan iboratki, matn mukammalligi, xalqchilligi yaqqol ko‘rinib turadi. Xususan, uning “Kashfiyotchi bolalar” (1978 yil), “Mening O‘zbekistonim” (1979 yil). “Toshburgut” (1981 yil), “Mening yulduzim” (1984 yil), “Chanoq”(1985 yil), “Halqa” (1987 yil), “Ikki bahor” (1990 yil), “Umid daraxtlari” (1992 yil), “Qiyofa” (1996 yil), “YOsuman” (2000 yil), “Baland tog‘lar” (2002 yil), “Ko‘zlarimning qarog‘idasan” (2006 yil), “Muhabbat bog‘lari” (2008 yil), “El suv ichgan daryolar” (2009 yil), “Saylanma” (2011 yil), “Safar” (2010 yil) nomli publitsistik, she’riy va nasriy kitoblarida o‘zbek adabiyoti, she’riyati, bolalar ijodiga berilgan baho yaqqol ko‘zga tashlanadi. Tatar adibi M.Xarisovning “Qizil sayyoraga sayohat” nomli qissasi A.Ko‘chimov tomonidan o‘zbek kitobxonlariga taqdim etilgan. Bu bilan adib o‘zining tarjimonlik mahoratini ham ko‘rsatganligi e’tiroflidir. Adibning “Baland tog‘lar” qissasi va “Boychechak” hikoyasi asosida ko‘p qismli badiiy filmlar yaratilganki, uning ijodida o‘zi tug‘ilib o‘sgan Samarqand viloyatining Urgut tumani tabiati, odamlarining tantiligi va mardligi, qishloq aholisining qadimiy durdona shevasi, yo‘qolib borayotgan so‘zlarimizning hali-hamon qo‘llanilib kelinayotganligi aks etadi. Adib o‘zining so‘z boyligi bilan har bir asaridagi epizodni o‘quvchi qalbiga etkaza olishi bilan ajralib turadi. Uning “Halqa” va “Hayot hukmi” nomli kitoblari Xitoyda nashr etilganligi va yana o‘nlab hikoya, qissa va she’rlari ukrain, moldovan, turk, rus va boshqa tillarga tarjima qilinganligi ham Ko‘chimov nasriy asarlaridagi voqeliklar, xalqona tilimizni dunyo xalqlari o‘rganishiga, undan andaza olishiga turtki bo‘ladi.

Aytaylik, hikoya uncha katta bo‘lmagan adabiy-badiiy asar sanaladi va romandagidan kichikroq voqelikni o‘z ichiga oladi. Romanchilikda ijodkor hikoyaga nisbatan kattaroq epizodlarga qo‘l uradi va undan foydalanib, mahorat bilan qiziqarli voqea-hodisalarni asarga jamlaydi. Abdusaid Ko‘chimovning hikoyalarida mazkur jarayonlar kuzatiladi. Yozuvchining “Binafsha”sini o‘qigan o‘quvchi uning satrlariga e’tibor qaratmasdan iloji yo‘q. Chunki, bir-birini boshlab keladigan voqeliklar, qahramonlarning tuyg‘ulari, noziklik bilan ochib berilgan. Qayta-qayta o‘qish uchun kishini o‘ziga tortadi.

Nasriy adabiyotda asarlarning esse turkumi ham mavjud. Esse kichik hajmdagi muallifning o‘z taassurotlarini va fikr-mulohazalarini ifodalovchi asar bo‘lib, bu turkum asarlar bir mavzuda, bir masala

[1] Boltaboev H., Mahmudov M. Adabiy-estetik tafakkur tarixi. 2-jild: O‘rta asrlar. O‘yg‘onish davri (IV-XVI). – Toshkent: Mumtoz so‘z, 2016. – B. 45.

[2] “Sharq yulduzi”, jurnali, 1971-yil, 1-son. – B. 67. www.ziyo.uz internet sahifasi.

yuzasidan muallifning nuqtai nazari doirasida yoziladi. Esse – ko‘proq ilmiy-amaliy maqolaga, badiiy ocherkka o‘xshaydi. Abdusaid Ko‘chimovning esselarida gaplarning tuzilishi, so‘zlarning joy-joyida ishlatilishi va albatta, yuqorida aytganimizdek, qahramonlarning tili va xulq-atvorida so‘z o‘yinlari va xalqona iboralari kishi e’tiborini tortadi. Qahramonning ichki dunyosi ochib berilgan bu asarda qahramon o‘z o‘y-fikrini, kechinmalarini aniq va ravon ifodalashi bilan o‘quvchini qiziqtirib qo‘yadi.

Abdusaid Ko‘chimovning “Bu dunyoda shunday yashasang…” nomli essesi shunday boshlanadi: “Toltushgacha toshqotsam kerak deb o‘ylagan odam, sahar-mardonda uyg‘onib ketib, o‘z-o‘zimdan hayron qoldim: bosh artilgan shishaday tiniq, oyoq-qo‘l parday engil, xuddi kun bo‘yi chashma bo‘yi maysalariga ko‘milib yotgan boyvachchaday dumog‘ choq, kayfiyat a’lo – yarim kechagacha bo‘lgan gurungda chavandozlik qilgan odamga hecham o‘xshamasdim. Gurungmisan – gurung bo‘ldi-da, o‘ziyam! Qishloq oqsoqollari, ziyolilari, Jumanazar akaning sara qarindoshlari, hokim bobo etovidagi tuman rahbarlari, toshkentliklar… Alqissa, o‘n besh bolorli uy odamga liq to‘ldi. Avval, chaq-chaqlashib o‘tirdik. Keyin, turli sohalardan gap ketdi. Uncha-muncha chegaraga sig‘mas edi, suhbat mavzui: bir yog‘i – tumanli tarix, bir yog‘i – serhasham kelajak, yana bir yog‘i – adabiyot muammolariyu uy-ro‘zg‘or tashvishlari… Meditsina borasida esa biz kirmagan eshik, biz o‘tmagan tor ko‘cha qolmadi-yov…”.

Ta’kidlanganidek, adibning hikoyalari, qissalaridagi qahramonlarning so‘zi o‘ziga xoslikka qaratilgan. Uning gapirishi, fikrlashi xalqona tilda bo‘lib, tabiatidan kelib chiqqan holda, muayyan hudud odamlari shevasidan iborat bo‘lgan so‘zlardan foydalanib yozilgan.

Essening boshlanishida qahramonning toltushgacha toshqotsam kerak, degan so‘zlari qishloq odamlarining odatiy gapi bo‘lib, toltushgacha – ya’ni ertadan yarim tushlik vaqtigacha. “toshqotsam kerak…” qattiq, hech narsadan xabarsiz, biror narsani sezmasdan uxlashini xalqona tilda keltiradi. “…bosh artilgan shishaday tiniq, oyoq-qo‘l parday engil…”, hikoya qahramoni o‘zini bardam va ishtiyoqmand, shahdam sezishini ham e’tibordan chetda qoldirmasdan, uning ichki kechinmalari orqali sahifaga joylab qo‘yadi. “…Jumanazar akaning sara qarindoshlari, hokim bobo etovidagi tuman rahbarlari, toshkantliklar…”. Davradagi mehmonnavozlikda, ya’ni gurungda uy sohibining yaqin qarindoshlari – sara qarindoshlari, shuningdek, (tuman hokimining ortidan ergashib kelgan ma’nosida), bundan tashqari “…toshkanliklar, ya’ni poytaxtdan kelgan mehmonlar…”. Bu bilan adib hikoya qilmoqchi bo‘lganlarni bir jumlaga sig‘dirib, ular kimlar, nechog‘li odamlar, maqsadlari nima ekanligini batafsil bayon etgan.

Jumladan, essening davomida: “…Tuman hokimi – bug‘doyrang, bo‘yi baland, yelkalari ko‘tarilgan, qoruvli, ovozi dag‘alroq odam – “qishloqi”day ko‘ringani bilan ko‘pni ko‘rgan, ko‘p o‘qigan, serfikr kishi ekan. Qamashi va Qashqadaryoda bo‘layotgan o‘zgarishlar to‘g‘risida ko‘pdan-ko‘p ma’lumotlar eshitdik undan. Jumanazar Beknazarov boshchiligidagi Navro‘z xususida esa alohida mehr bilan gapirdi: – Bunday savobli tadbir, respublikani bilmayman-u, ammo Qashqadaryoda bitta, boshqa joyda yo‘q! To‘g‘ri, xudoga shukur, xayr-ehson sohiblari oz emas – bor. Ammo, sistema yo‘q, esiga tushganda qiladi ko‘plar. Jumanazar aka, mana, yigirma yildan oshdiyov, to‘g‘rimi? – deb yonidagilarga tasdiqlatib oldi hokim…[1] degan jumlada tuman rahbarining gapirish ohanggi, rangi-ro‘yi, qaddi-qomatiga ta’rif berib, ko‘z o‘ngingizda siyratini jonlantiradi. O‘quvchiga tabiiy holdek ko‘ringan satrlarning batartibligi va so‘z qurilishi jarayonida unga sayqal berishni unutmaydi va albatta, o‘qishliligiga e’tibor qaratadi. Qanday asar yozmasin, albatta, o‘sha asar qahramonlarining tili, kundalik odati va odamiyligi, tutgan tutumi asar g‘oyasi mazmunini ochib beradi.

Xalqona til ko‘rinishini qadr-qimmatini ilgari suradi. Badiiy adabiyotda ko‘p qo‘llaniladigan uslublardan yana biri *metafora* deyilib, ushbu atama bilan nomlanadigan jarayonlarda ta’rif orqali o‘xshatishlar ketma-ketligi shakllanadi. Masalan: “…Tuman hokimi – bug‘doyrang, bo‘yi baland, elkalari ko‘tarilgan, qoruvli, ovozi dag‘alroq odam – “qishloqi”day ko‘ringani bilan ko‘pni ko‘rgan, ko‘p o‘qigan, serfikr kishi ekan”, Jumlasiga qaytadigan bo‘lsak, shaxsning baland bo‘yli, elkalari ko‘tarilgan, qoruvli, ovozi dag‘alroq odam – “qishloqi”day, ya’ni o‘xshatishda metaforalarga murojaat qilinganligi ko‘rinib turibdi.

Badiiy adabiyotda ancha keng tarqalgan nasriy asar turkumi ayniqsa hikoya, esse, detektiv asarlar bo‘lib, ular nasriy badiiy ijod mahsullarining ichida odamlar tomonidan eng ko‘p o‘qiladigani ekanligini adib nasriy bezaklar bilan uyg‘unlashtiradi.

Shuningdek, adib asarlari orasida detektiv, dramatik ko‘rinishlar ham uchraydi. Gap orasida asosan haqiqatni, adolatpeshalikni tarannum etuvchi jarayonlarni bayon qilishga qaratilgan jumlalar ham uchrab turadiki, ziyrak o‘quvchi buni darhol ilg‘ab oladi. Masalan, essening davomida shunday so‘zlar bitilgan:

[1] Abdusaid Ko‘chimov. Bu dunyoda shunday yashasang... – B. 1.

"... – Ot haqidami? – savol berdi kimdir. – Ha, shunday desayam bo'ladi, – javob berdi Jumanazar aka. Va, atrofdagilarning qiziqishidan ruhlanibmi, gapni olisroqdan boshladi: – Ulug' ajdodlarimiz egar bilan yuganni, uzangini ixtiro qilgan. Uzangi kashfiyoti sharafiga bobolarimiz o'zining kam sonli askari bilan dushmanlarining ko'p sonli qo'shinini tor-mor etgan. Bu hatto ingliz tarixchilari tomonidan tan olingan. Ibtidoiy tuzumdan to hozirgi paytgacha bo'lgan voqealar yozilgan ingliz ensiklopediyasida bobolarimiz to'g'risida batafsil ma'lumot berilgan. Men bu ensiklopediyani o'qib, rostakamiga hayratda qoldim. Agar o'sha gaplarni o'zimizning olimlar yozganida, e-e, olimlarimiz o'zimizning bobolarni ancha ko'pirtiribdi-da, ko'p narsalarni qo'shibdi-da, degan xayolga borishim mumkin edi. Lekin ingliz tarixchilari bu narsani yozganidan keyin men unday deya olmayman. Faqat tan olgan, tan olishga majbur bo'lgan narsasinigina yozadi ular. – Xullas, qissa ana shunday tarixiy manbalarga suyanib yozilgan, – deb Jumanazar aka nomidan xulosa yasadi Qozoqboy aka. – Hozirdan kafolat berishim mumkin: bu asar o'qirmanlarni juda qiziqtiradi.

– Yo falaksan! – deb yubordi halidan beri Jumanazar akaga havas bilan tikilib o'tirgan Azim aka – mashhur shoir Azim Suyun. – Amerika hindulari haqidagi kinolarga qarab turib hayron bo'lardim: nega ot bor-u, uzangi yo'q, nega otga sakrab minadi, deb. Gap buyoqda ekan-da? Egar, no'xta, uzangi tarixi o'zimizning ajdodlar bilan bog'liq, deng? O'zim ham xuddi shunday bo'lsa kerak, deb o'ylab yurardim…"[1].

Yuqoridagi esseda keltirilgan jumlalarda dramatik ko'rinishlar ham mavjud bo'lib, unda ishtirok etuvchilarning dialoglariga asoslangan voqealar asar qahramonlarining gaplari orqali hikoya qilingan. Otlarga taqiladigan jugan, no'qta, uzangi qanday paydo bo'lganligini, uning tarixini qishloq odamlaridan eshitganligini va qishloq odamlari ham tarixiy manbalarga amal qilib yashashi, o'z tillarida, shevasida va dag'al talaffuzida bo'lsa ham haqiqatni, adolatni bir so'z bilan ifoda etib berishlari yoritilgan. Ularning lirik kayfiyatlari ham, nutqi va hatti-harakatlari buning yorqin dalilidir. Bunday asarlarni asarlar drama ko'rinishidagi asarlar toifasiga kiradigan guruhiga ham kiritish mumkin.

Nasriy adabiyotda voqealar rivojining eng avjiga chiqqan nuqtasini, ish-harakat yoki kurashning eng keskinlashgan joyini aks ettiradigan epizodini asar kulminatsiya nuqtasi deyilsa, A. Ko'chimov asarlarida buni xalqona tilda maromiga etkazilganligini ko'rish mumkin. Xuddi shuningdek, adib asarlarida lirika tamoyillar, lirik chekininsh usullari ham mahorat bilan qo'llanilgan.

Ijodkorlar yozganlarida ijodiy mahsullarining rang-barangligini, mazmundorligini oshirish maqsadida mubolag'aga – narsa yoki hodisaning o'ziga xos xususiyatini oshirishga, bo'rttirishga harakat qilishadi.

Masalan, "...Sizga havasim keladi! – dedi chin ko'ngildan. – Yurtdoshlarga hisob berib turishniyam sizdan o'rganish kerak ekan. To'g'rimi? – menga yuzlanib fikrini tasdiqlatgan bo'ldi u. – Akaning bu ishi, sizu bizga o'xshab qishloqdan shaharga borib qolganlar uchun katta saboq. Axir, shaharda nima ishlar qilib yurganingni qishloqdoshlaringning barisiyam bilavermaydi-ku! Bundan tashqari, yutuqlaringni eshitsa suyunishadi, qarindosh-urug'laring g'ururlanadi, ota-enang xotirjam bo'ladi. Men sizday odamlardan bahra olaman, ilhom keladi, qiyoslab bo'lmaydigan quvonch keladi. Ajoyib va qiyomat odamsiz! Azim Suyunning bu samimiy so'zlari xuddi mening tilimdan aytilayotgandek edi…"[2].

Yozuvchi kunning sovuqligini, qahraton qishning ayozini payqashi va uni yozilayotgan yangi asariga kiritish uchun tashqariga chiqdi. Biroz muzdek havodan nafas olib, atrofni kuzatdi, deya ishlatadigan bo'lsak, qahramonning fikrlarini o'sha muhitga moslashi, o'rganishi, qo'llashi asarning ham tabiiyligini oshiradi. Buni yozuvchi mahorat bilan yozilajak asarida ishlatadi va uning o'qishligini oshirish uchun tabiiylik bilan uyg'unlashtirishga harakat qiladi. Abdusaid Ko'chimov har bir asarni yozishda bunday hollarni qo'llashi uning yozganlarida yaqqol ko'rinadi.

A.Ko'chimov jurnalist bo'lsin, yozuvchi bo'lsin albatta, ocherklar yozadi. Ocherk aslida voqea-hodisalarni, turmush faktlarini yoki odamlar faoliyatini aynan tasvirlash orqali boshqa janrlardan ajralib turib, unda badiiy syujet bitta bo'ladi, real voqelik, qahramonlar mavjud insonlar sifatida yoritiladi. Ocherkni yarim badiiy, yarim hujjatli asarga o'xshatish ham mumkin. Chunki, unda real hayotiy voqealar bir muncha badiiy uslubda tasvirlanadi. A. Ko'chimov ijodida bunday holatlar ko'plab topiladi.

"...Adib nasriy asarlari men uchun yanada qadrli va ardoqlidir. Birgina "Boychechak" hikoyasida o'ndan ortiq turfa taqdirlar va xarakterlarga duch kelamiz. Tog' yonbag'ridagi ovloq bir qishloqda kechgan, yozuvchining sehrli qalami bilan jonlangan bu voqeani har gal maza qilib o'qiyman. Manzaraga

[1] Abdusaid Ko'chimov. Bu dunyoda shunday yashasang... – B.1.

[2] Abdusaid Ko'chimov. Bu dunyoda shunday yashasang... – B. 4.

qarang: “Tom ortidagi teraklar ustida jilmayib turgan to‘lin oy hovlini sutdek yoritib yuborgan, har joy-har joyda suv ko‘llab qolgan olachalpoq supa pastida ustiga katta savat to‘nkarib qo‘yilgan so‘ri – hamma-hammasi kunduzdagidek aniq ko‘rinib turar edi. “Boychechak” aytib keldik eshigingizga, Xudoyim o‘g‘il bersin Beshigingizga... “Uning qaltiroq ovozini eshitgan Shodmon aka birdan bo‘shashib ketdi. Enkayib bolakayning yuzlarini ketmondek kafti bilan siladi:

– Yana bitta ayt, jon o‘g‘lim...”[1].

Masalan, yozuvchi Isajon Sulton ustozi – taniqli adib Abdusaid Ko‘chimovning hayoti va ijodiga bag‘ishlab o‘nlab maqolalar yozadi. Ulardan biri “Barakali izlanish: beorom ezgu ishlarga oshno adib” deb nomlangan. Yo‘qoridagi jumlalarda yozuvchi adibning mahorat bilan yozganligini bayon etadi.

Kishi ko‘z o‘ngida yaqqol gavdalanib, ongga muhrlanib qoladigan bunday tasvirlar Abdusaid Ko‘chimov asarlarida juda ko‘p uchraydi”, deb yozadi Isajon Sulton o‘zining mazkur maqolasida. Yozuvchi bu bilan yo‘q bo‘lib ketayotgan qadriyatlarimizni Abdusaid Ko‘chimov o‘z asarlari orqali keng yoritib kelayotganligini oqqa tushiradi, o‘quvchiga etkazishga harakat qiladi[2].

Xullas, o‘zbek adabiyotida o‘zining salmoqli o‘rni va uslubiga ega bo‘lgan taniqli yozuvchi, tarjimon, shoir, publitsist Abdusaid Ko‘chimovning qaysi bir asarini o‘qimang, asarga singdirilgan milliylik, qadriyat, xalq og‘zaki ijodi durdonalariga duch kelasiz. O‘qilajak asarning qimmati ham shunda, aslida.

O‘zbek milliy adabiyotida turli janrlar mavjud bo‘lib, ulardan nasr yo‘nalishida ham, nazm yo‘nalishida ham ijodiy atamalar xilma-xilligi ko‘zga tashlanadi. Biz ular orasidan tanlaganimiz nasr yo‘nalishi edi. Bunda vazn, qofiya kabi o‘lchamlarga amal qilinmasdan, voqealarni erkin uslubda, ammo adabiy til qoidalariga amal qilgan holda aks ettiruvchi yozma asarlar sanaladi.

Hikoyadagi o‘xshatishlardan yana biri yuqoridagi “ ...Uning qaltiroq ovozini eshitgan Shodmon aka birdan bo‘shashib ketdi. Enkayib bolakayning yuzlarini ketmondek kafti bilan siladi:

– Yana bitta ayt, jon o‘g‘lim...– Jumladan, “...bolakayning yuzlarini ketmondek kafti bilan siladi: ..., ya’ni baquvvat, yirik qo‘llarini “ketmondek” so‘z orqali o‘xshatish qilib, erlik aholiga ta’rif beribgina qolmasdan, o‘quvchining ham hikoyaga bo‘lgan qiziqishini orttirmoqda. Bu bilan adib o‘z mahoratini yana bir bor ko‘rsatmoqdaki, uning asarlaridagi pishiqlik bunda aks etadi. Gapning davomida Shodmon akaning “... – Yana bitta ayt, jon o‘g‘lim... “[3].

O‘sha maqolada Shodmon akaning deganlari esa uning mehribon inson ekanligini, qadriyatlarimizni ulug‘lashini, udumlarimizga ishonishini, sodda va samimiy kishilardanligini hikoyaga ustalik bilan singdirgan.

Bulardan tashqari Abdusaid Ko‘chimovning “Binafsha” hi koyasida ham quyidagi jumlalar bor. Hikoya shunday satrlar bilan boshlanadi:

“To‘rtinchi qavatga chiqib kelib, supachada bir lahza ikkilanib turib qoldi. Shu ko‘yi avval o‘ng, keyin to‘g‘ridagi yopiq eshiklarga hadiksirab birrov ko‘z yugurtirgan asno, jigarrang charm qoplangan chapdagi eshik tugmachasiga qo‘l uzatdi. Sezilar-sezilmas ochiq turardi bu eshik avvallari. U ikkinchi qavatdan oyoq uchida ohista-ohista ko‘tarilib kelardiyu, “lip” etib kirib ketardi qiya ochiq shu eshikdan. Qo‘shnilar sezib-netib qolmadimikan, degan xatardan qaltirab turardi to ichkariga kirib olgunicha. Deyarli esidan chiqib ketgan o‘sha hayajon yana o‘rab oldi uning vujudini. “Hozir manovi eshik zarb bilan ochilib, sochlari qo‘qigan kampir chiqsa-yu, (u qo‘shni ayolni sira ko‘rmagan, ammo Binafsha har safar to‘g‘ridagi eshikdan ehtiyot bo‘ling, unda shallaqi o‘ris kampir yashaydi, sezib qolsa, butun “dom”ga ovoza qiladi, deyavergani uchun yalmog‘iz kampirdan qo‘rqqan boladek cho‘chib qolgandi) kimsan, nima qilib yuribsan bizning bo‘sag‘ada, deya zug‘um qilib qolsa, nima deyman”, degan o‘ydan yuragi potirlab ketdi”[4].

O‘quvchi e’tiborini tortadigan jihati shundaki, A. Ko‘chimov ijodida so‘zni jilolantirib ishlatilishi, voqelik ketma-ketligining ta’minlanish, ortiqcha, tushunarsiz jumlalar ishlatilmaganligi ko‘rinib turibdi. Hikoyalarida avval maqsad, jarayon, kishilardagi his-hayajon va iztirobning toti, so‘ngra diolog va muallifning fikrlari to‘lasincha aks etadi. Bu bilan hikoyaning qimmati, ahamiyati yanada oshadi.

Xullas, milliy adabiyotimiz kun sayin yanada rivojlanib, takomillashib borayotgan bir paytda ijodkorlarimiz nazm, nasr yo‘nalishida o‘zlarining o‘tkir syudjetli maqola, she’r va hikoyalari, esse, badiha, qissa, roman singari janrlarda ijod qilishi, bu adabiyotimiz yanada ravnaq topayotganligidan dalolatdir. Bu esa A. Ko‘chimov singari ijodkorlar asarlari yuzasidan keng ko‘lamli tadqiqotlar olib borishni taqoza etadi.

[1] Abdusaid Ko‘chimov. Bu dunyoda shunday yashasang... – B. 5. www.ziyo.uz internet sahifasi.

[2] Isajon Sulton. Barakali izlanish: beorom ezgu ishlarga oshno adib / “Xalq so‘zi” gazetasi, 2019-yil. 14-may. – B. 3.

[3] Abdusaid Ko‘chimov. Bu dunyoda shunday yashasang... – B. 6. www.ziyo.uz internet sahifasi.

[4] Abdusaid Ko‘chimov. Binafsha. Qissa va hikoyalar to‘plami. – Toshkent: G‘ofur G‘ulom nomidagi NMIU, 2017. – B. 17.

Rezyume. Ushbu maqolada dunyo filologik ilmida insoniyat badiiy tafakkuridagi evrilishlarni qadimdan bugungi globallashuv davrigacha mavjud bo‘lgan turli badiiy obrazlarni muayyan nasriy asarlar misolida aniqlash, tadqiq etish, tizimlashtirish, tavsiflash, fillogiya ilmining asosiy tadqiqot ob’ektlaridan biri ekanligi xususida fikr yuritilgan. Shu nuqtai nazardan, asar qahramonlarining madaniyati, urf-odatisingari jarayonlarni bir-biriga yaqin bo‘lgan shevalarning adabiy til bilan mushtarakligi hamda o‘zaro ta’siri masalalari Abdusaid Ko‘chimov nasriy asarlari misolida tahlil qilishga harakat qilingan.

Resume. It is considered that one of the main research objects of the science of philology is to identify, investigate, systematize, and describe the evolutions in human artistic thinking in the world philological science, from ancient times to the present globalization period, in the example of certain prose works. From this point of view, an attempt has been made to analyze the culture of the asar heroes, the commonality of the shevas with the literary language and the mutual influence of the customs-like processes in the example of Abdusaid Kochimov’s Nasri asar.

Резюме. В мировой филологической науке считается, что одним из основных объектов исследования науки филологии является выявление, исследование, систематизация и описание эволюции художественного мышления человечества с древнейших времен до современную эпоху глобализации на примере конкретных прозаических произведений. С этой точки зрения предпринята попытка проанализировать культуру героев произведения, процессы традиции, общность близких друг другу диалектов и литературного языка, вопросы взаимодействия на примере прозаических произведений Абдусаида Кучимова.